

აგრარული სექტორის წინაშე მდგარი ზოგიერთი პრობლემა

ლია პიტიურიშვილი
ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი

სამბროსი გრიშკაშვილი
ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი,
გორის უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

XX

ძველი ბერძნები საქართველოს „გეორგიას“, ხოლო ქართველებს - „გეორგიანებს“, ანუ „მიწის მუშებს“ უწოდებდნენ. ცხადია, ასეთი ტრადიციების მქონე ჩვენს წინაპრებს შეეძლოთ თავიანთი მარჩენალი მიწის სათანადოდ დამუშავება, თავისა და ოჯახის რჩენა. არც ისაა შემთხვევითი, რომ საქართველო მრავალი სასოფლო-სამეურნეო კულტურის სამშობლოდ მიიჩნევა. ამიტომ, დღეს ქვეყანაში შექმნილი ვითარება სასურსათო პროდუქციით მოსახლეობის დაკმაყოფილების სფეროში, არა მხოლოდ ეკონომიკური, არამედ მორალური პრობლემაა. ქართველებისათვის სასიცოცხლო უნდა იყოს, რომ ყაზახეთიდან ლობიო შემოგვაქვს, სტაფილო და ჭარხალი - სომხეთიდან, ვაშლი - მოლდოვიდან, დაკონსერვებული სიმინდი - იტალიიდან, ხოლო ხაზვი და ნიორი - ჩინეთიდან. უფრო მეტიც, მაშინ, როდესაც ჩინეთს შეუძლია ხორბლით დააკმაყოფილოს თავისი თითქმის მილიარდნახევრიანი მოსახლეობა და ეს პროდუქცია საექსპორტოდაც კი აწარმოოს, საქართველო, რომელიც ხორბლის ზოგიერთი ჯიშის სამშობლოდაც კი ითვლება, მეხუთედიტაც კი ვერ აკმაყოფილებს მოსახლეობის მოთხოვნილებებს... ყოველივე ამის შედეგი კი ისაა, რომ ჩვენს ქვეყანაში სასურსათო პროდუქტების იმპორტი სამჯერ და მეტად აღემატება მის ექსპორტს. კერძოდ, 2010 წლის იანვარ-ოქტომბერში სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის ექსპორტმა შეადგინა 233,7 მილიონი ლარი, ხოლო იმპორტმა - 732,4 მილიონი.

ქვეყნის ექსპორტ-იმპორტის ანალიზი გვიჩვენებს, რომ ექსპორტში გამოკვეთილია სანედლეულო პროდუქციის უპირატესობა, ხოლო იმპორტში კი სამომხმარებლო საქონლის. ეს კი წარმოების დაბალი განვითარების ქვეყნებისთვისაა დამახასიათებელი.

ქვეყნის მთლიან ექსპორტში სოფლის მეურნეობის პროდუქციის ხვედრითი წილი წლების მანძილზე მცირდება. თვით სოფლის მეურნეობის საექსპორტო პროდუქციაში ყველაზე დიდი მოცულობით წარმოდგენილია ალკოჰოლური, უალკოჰოლო, თამბაქოს პროდუქცია და ეს მაჩვენებელი წლების მიხედვით მცირდება. უნდა აღინიშნოს ერთი გარემოებაც, კერძოდ,

ქვეყანაში თამბაქოს ნედლეულის წარმოება თითქმის გაჩერებულია, როგორც ჩანს, ჩვენს ექსპორტში აისახა ნედლეულის იმპორტის შედეგად დამზადებული სიგარეტების ექსპორტის მოცულობა. რაც შეეხება იმპორტს, აქ სოფლის მეურნეობის პროდუქტების წილი 16.0 % და 21,2%-ია და აქაც იმპორტის ძირითადი ნაწილი ალკოჰოლურ და უალკოჰოლო და თამბაქოს ნაწარმზე მოდის - 46,0 და 50,8 პროცენტი. აღსანიშნავია, რომ ჩვენი ქვეყნის ექსპორტიდან შემოსავლები მხოლოდ 19-20%-ით ფარავს იმპორტისათვის აუცილებელ თანხას, რაც ნამდვილად საგანგაშო მდგომარეობაზე მიუთითებს. ამასთან ეს მდგომარეობა ყოველწლიურად უარესდება და ქვეყნის ხელისუფლებისაგან მოითხოვს დაუყოვნებლივ საგანგებო ღონისძიებების გატარებას, როგორც იმპორტშემცველი საქონლის მოცულობის გასაზრდელად, ასევე ექსპორტის წასახალისებლად. ქვეყანაში ექსპორტის დაბალ დონეზე მიუთითებს თუნდაც ის ფაქტი, რომ საქართველოში ერთ სულ მოსახლეზე ექსპორტის მოცულობა შეადგენს - 284 დოლარს, მაშინ როცა ეს მაჩვენებელი ირლანდიაში - 28,9 ათასი დოლარია, ავსტრიაში - 18,5 ათასი, გერმანიაში 16,2 ათასი. ასევე დაბალია ექსპორტის წილი მშპ-ში და იგი 13%-ს არ აღემატება, მაშინ როცა იგი ირლანდიაში - 81,1%-ია, სლოვენიაში - 86,6%, უნგრეთში - 79,9%, ჩეხეთში 79,8%, აშშ-ში 71,4%.

წინამდებარე წერილში სწორედ იმ ზოგიერთ მიზეზზე გვსურს მოკლედ საუბარი, რომლებმაც ქვეყანაში მდგომარეობის ასეთი გამწვავება გამოიწვია.

საქართველოში სოფლის მეურნეობის განუვითარებლობის ერთ-ერთ უმთავრეს მიზეზს ნაკვეთების მცირეკონტურიანობა წარმოადგენს. პოლონურ ჟურნალში ერთი დასავლეთ ევროპელი ექსპერტი წერდა ამ ქვეყნის სოფლის მეურნეობის შესახებ. წერილს თან ერთვოდა ფოტოსურათიც, რომელზედაც პოლონეთის ერთ-ერთი სავოევოდოს (პოლონეთში სულ 16 სავოევოდოა) სავარგულები თვითმფრინავიდან გაზაფხულზე იყო გადაღებული. სურათიდან ჩანდა, თუ როგორი მცირეკონტურიანია ამ ქვეყნის სასოფლო-სამეურნეო სავარ-

გულები. პოლონეთში ამჟამად მთელი მიწები კერძო მფლობელობაშია (სოციალიზმის დროს ამ ქვეყანაში კერძო საკუთრებაში იყო 85 პროცენტზე მეტი, ანუ დაახლოებით იმდენი, რამდენიც ახლა ჩვენთან. და ფერმერის საკუთრებაში არსებული საგარეულის საშუალო ფართობი შეადგენს 7-8 ჰექტარს. ნათელია, თუ მსგავსი სურათი რა სახეს მიიღებდა, ან რას იტყოდა ის ექსპერტი საქართველოს სოფლის მეურნეობაზე, სადაც ერთი ფერმერის საკუთრებაში არსებული მიწის ნაკვეთის ფართობი საშუალოდ ერთი ჰექტარია.

ცხადია, ასეთი მცირეკონტურიანი მიწების დამუშავებას დიდი ეფექტი არ ექნება. სხვა რომ არაფერი, როგორც სათანადო შესწავლით ირკვევა, ქვეყნის სასოფლო-სამეურნეო საგარეულების 8%-ზე მეტი მხოლოდ და მხოლოდ იმ მიზეზითაა ბრუნვიდან ამოვარდნილი, რომ ისინი მიჯნებს უკავიათ. ისეთი მცირე მიწიანი ქვეყნისათვის, როგორიც ჩვენი, ეს დაუშვებელია.

ასეთი მცირეკონტურიანობის პირობებში თითქმის შეუძლებელია ასევე ტექნიკის, ტექნოლოგიების სათანადოდ გამოყენება. თუმცა ყოვლად გაუმართლებელი იყო, ისეთი იძულებით შექმნილი შრომის ორგანიზაციის ფორმები, როგორსაც კოლმეურნეობები და საბჭოთა მეურნეობები წარმოადგენდნენ, მაგრამ მისი შემქმნელები თავიანთი პირშმოს არსებობას ტექნიკის ეფექტიანად გამოყენების თვალსაზრისით ამართლებდნენ. ეს მართლაც ასეა. შეერთებულ შტატებში ამ დარგის ეფექტური მუშაობის ერთ-ერთი ხელისშემწყობი მიზეზი ისიცაა, რომ იქ ერთი ნაკვეთის საშუალო ფართობი 50 ჰექტარზე მეტს შეადგენს. ამიტომ, სახელმწიფომ ყველაფერი უნდა გააკეთოს იმისათვის, რომ ხელი შეუწყოს ნაკვეთების გამსხვილების პროცესს, თუმცა არცის უნდა დაგვავიწყდეს, რომ, როგორც ქართული გამოთქმა ამბობს, მეტის მეტი, ბრეტის-ბრეტო. ეს პროცესი კონტროლიდან არ უნდა გამოვიდეს და ლათინოამერიკული ლატიფუნდიების სახე არ უნდა მიიღოს. ეს კიდევ უფრო დაამძიმებდა დარგში შექმნილ მდგომარეობას.

სწორედ ნაკვეთების მცირეკონტურიანობაა ამ დარგში დაბალი ეფექტურობის მიზეზი. დასავლეთ ევროპასა და ჩრდილოამერიკაში მოსახლეობის 2-4 პროცენტი აწარმოებს იმდენ სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციას, რომ ადგილობრივი მოსახლეობაც დააკმაყოფილოს და აგრარული პროდუქცია საექსპორტოდაც გაიტანოს. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, მაგალითად, დანიაში 3 ფერმერი აწარმოებს იმდენ სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციას, რომ ქვეყნის 97 მოსახლესაც აკმაყოფილებს პროდუქციით და უცხოეთშიც გააქვს იგი. ჩვენთან კი ერთ ფერმერს ერთი მოსახლის (რამეთუ ქვეყნის მოსახლეობის ნახევარზე მეტი სწორედ სოფლად ცხოვრობს) მოთხოვნილების

დაკმაყოფილებაც არ შეუძლია, ექსპორტზე რომ არაფერი ვთქვათ. ანალოგიური მდგომარეობაა შექმნილი ქვეყნის მეცხოველეობაში, სადაც ერთ ფერმერზე საშუალოდ მხოლოდ 2-3 ფური მოდის.

ჯერჯერობით ქვეყანაში არაფერი კეთდება ამ მხრივ მდგომარეობის გამოსასწორებლად. უფრო მეტიც: დღევანდელი საგადასახადო სისტემა ხელშეწყობის მაგივრად აფერხებს საგარეულების გამსხვილების პროცესს, თუნდაც იმით, რომ გლეხს 5 ჰექტრამდე მიწის ნაკვეთს არ უბეგრავს, ხოლო მის ზევით გადასახადს ახდევინებს. ეს კი ცხადია, მას ნაკვეთის გამსხვილების ხალისს უკარგავს, რაც, თავის მხრივ, აფერხებს დარგის განვითარებას.

ამასთან, უნდა აღვნიშნოთ, რომ ნაკვეთების გამსხვილების პარალელურად უნდა ხორციელდებოდეს სოფლის ტექნიკით მომარაგება, წინააღმდეგ შემთხვევაში გამსხვილებას აზრი არ ექნება და სასურველ შედეგს ვერ მოიტანს. დარწმუნებული ვართ, რომ თუ მოხდება ქვეყნის აგრარული სფეროს სათანადოდ მომარაგება ტექნიკით, განხორციელდება სამელიორაციო და საირიგაციო სამუშაოები (ზოგჯერ ადამიანს ეგვი ეპარება იმაში, თუ რამდენად ეროვნულად მოაზროვნე ხალხის ხელშია ქვეყნის საირიგაციო სამუშაოები, იმდენად შეუფერებელ დროს იწყებენ არხების გაწმენდას), დაიხვეწება აგრარული სფეროს დაბეგვრის სისტემა და ა.შ. მაშინ პრობლემა აღარ იქნება ჩვენი მოსახლეობის არა მხოლოდ სასურსათო პროდუქტებით მომარაგება, არამედ მისი, განსაკუთრებით ეკოლოგიურად სუფთა ნაწილის ექსპორტირებაც. მაშინ არც ბური ფერმერების მოწვევა დაგვჭირდება საქართველოში და არც არაბების.

ქვეყნის სოფლის მეურნეობაში შექმნილი მძიმე მდგომარეობის გარკვეულ მიზეზს არასწორი საბაჟო პოლიტიკაც წარმოადგენს. ყბადალებული უაღრესად ლიბერალური ეკონომიკური პოლიტიკა უარყოფითად მოქმედებს ამ დარგის განვითარებაზე. დასავლეთ ევროპისა და ჩრდილოეთ ამერიკის, თანამედროვე ლიბერალური პოლიტიკის მეხოტბე და მეპაირობატრე ქვეყნები თავად უაღრესად მფარველურ პოლიტიკას ატარებენ ამ დარგის მიმართ. ეს ხდება სასოფლო-სამეურნეო წარმოების დოტაციის გზით (მაგალითად, ევროკავშირის აგრარული პროდუქციის საწარმოებლად გაღებული სახსრების 60 პროცენტზე მეტს სწორედ დოტაციის ხასიათი აქვს. ევროკავშირის ქვეყნები მაღალი საიმპორტო გადასახადების წყალობით იცავენ ეროვნულ ბაზარს და იმპორტის დაბეგვრიდან მიღებული თანხებით ახალისებენ ექსპორტს.).

როგორც ჩანს, ბოლო ხანს ქვეყნის სასურსათო ბაზარზე შექმნილმა ურთულესმა ვითარებამ ჩვენი

ხელისუფლებაც მიახვედრა იმას, თუ რამდენად აუცილებელია სოფლის მეურნეობისათვის დახმარების აღმოჩენა. შედეგად, წლეულს ბიუჯეტში ამ დარგისათვის გამოყოფილი გაცილებით მეტი თანხა (60 მილიონ ლარამდე), ვიდრე გასულ წელს. ახლა მნიშვნელოვანია, როგორც ახალი მთავრობა გეპირდება, სოფლის მეურნეობის განვითარებისათვის ეფექტიანად გამოვიყენოთ მათ მიერ დაპირებული ერთი მლრდ სახსრები.

რაც შეეხება საბაჟო პოლიტიკას, ვფიქრობთ, ამ სფეროშიც იდგმება სერიოზული ნაბიჯები. მაგალითად, გასულ წელს გარკვეულად შეიზღუდა ქვეყანაში ყურძნის (სომხეთიდან, აზერბაიჯანიდან და ა. შ.) იმპორტირება. ამან, მართალია, შესაბამისი პროდუქციის იმპორტიორთა წინააღმდეგობა გამოიწვია, მაგრამ, უნდა შეგვეძლოს კერძო ინტერესებზე ეროვნულის მაღლა დაყენება.

და კიდევ ერთი საკითხზე გვსურს ყურადღების გამახვილება. სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ასეთი დაბალი ეფექტურობის პირობებში, როგორც ჩვენთანაა, ის მაინც უნდა იყოს დაუშვებელი, რომ ნათესების ფართობები მკვეთრად მცირდებოდეს. სწორედ ასეთ მდგომარეობას აქვს ადგილი საქართველოში. მაგალითად, 1990 წელთან შედარებით ერთწლიანი კულტურების ფართობები თითქმის 400 ათასი ჰექტარით შემცირდა, მ. შ. ხორბლის ნათესები - 2,4-ჯერ, სიმინდის - 1,8-ჯერ, კარტოფილის - 1,5-ჯერ, ბოსტნეულის 1,4-ჯერ და ა. შ. ჩამონათვალის გაგრძელება კიდევ შეიძლებოდა. მარცვლეულის (განსაკუთრებით, ხორბლის) ნათესების ასეთი შემცირება არაფრით არაა გამართლებული. მით უფრო, თუ იმას გავითვალისწინებთ, რომ როგორც ეს ზევითაც აღვნიშნეთ, საქართველოში აღწერილი და რეგისტრირებულია მსოფლიოში გავრცელებული ხორბლის 22 ჯიშებიდან 14.

ჩვენის აზრით, აგრარული სექტორის განვითარებას დიდად შეუწყობს ხელს, კანონპროექტის „ფერმერთა ჯგუფებისა და ფერმერთა ასოციაციების შესახებ“ პარლამენტის მიერ მიღება.

L. Pitiurishvili

Academic doctor of economics

A. Grishikashvili

*Academic doctor of economics,
associative professor at Gori State University*

SOME PROBLEMS EXISTING IN AGRARIAN SECTOR

SUMMARY

Georgia is unable to satisfy local population's demands by national food products. In our country import of food products is three times more than export. One of the main reasons of such low development of agriculture is small land contour. Cultivating of such lands doesn't give good effects. Besides, it is impossible to use mechnaries and technologies. The government should help process of areas growing. At the same it should be held equipment of farms by agricultural technology. It should be improved reclamation works. besides, great attention should be paid to tax system in agrarian sphere. In other case growing of areas will be of no use and it will not have any results.

ლიტერატურა

1. ა. გრიშკაშვილი - საქართველო გლობალურ სამყაროში. თბ. 2010
2. შ. ვეშაპიძე, ა. გრიშკაშვილი, ე. ლეკაშვილი, ნ. ასლამაზიშვილი - მსოფლიო ეკონომიკა. თბ. 2008
3. მონეტარული და საბანკო სტატისტიკის ბიულეტენი. თბ. 2011
4. კანონპროექტი „ფერმერთა ჯგუფებისა და ფერმერთა ასოციაციების შესახებ“ თბ. 2012
5. შ. „აგრარულ-ეკონომიკური მეცნიერება და ტექნოლოგიები“
6. პ. კოლუაშვილი, ერთად გადავარჩინოთ სოფელი, „ბიზნეს-ინჟინერინგი“, №3, 2012, გვ. 168-175;